

Förebyggande verksamhetens inverkan på ungdomars våldsbrottslighet i Helsingfors

En granskning av statistiken

Thomas Stubb

5/2022

REFERAT

Thomas Stubb: Förebyggande verksamhetens inverkan på ungdomars våldsbrottslighet i Helsingfors – En granskning av statistiken

Lärdomsprovets form: Undersökande lärdomsprov

Offentlighetsgrad: Offentlig

Handledare: Sabina Jordan, Christian Romberg

Examen: Polis (YH)

Under de senaste åren har det talats mycket om den explosionsartat ökande brottsstatistiken när det gäller grova våldsbrott som begås av ungdomar. I medier har det talats om den inverkan som coronaepidemins isolerande effekter kan ha på ungdomarna. Även sociala mediers tryck och influenser från utlandet har lyfts fram som orsak.

I detta lärdomsprov granskas brottsstatistiken i Helsingfors i de fallen i vilka ungdomar under 20 år gjort sig skyldiga till våldsbrott för att få en bild av trenden beträffande denna form av brottslighet. De brottsrubriceringar som jämförs är: misshandel, lindrig misshandel, grov misshandel, dråp, mord, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, deltagande i slagsmål, framkallande av fara, utsättande, rån samt grovt rån. Statistiken från åren 2011–2013 då den förebyggande verksamheten inte hade riksomfattande bestämmelser jämförs med statistiken från åren 2019–2021 då polisens strategi för förebyggande arbete trätt i kraft.

Undersökningsupplägget var att genom en statistikgranskning svara på forskningsfrågorna. Statistiken är tagen ur PolStat, som får sin data från polisens officiella system. I teoridelen definieras och redogörs begrepp såsom *ungdom* och *våld bland ungdomar*. Dessutom redogörs det för *ENSKA*, som är polisens strategi för förebyggande arbete, och *ankarverksamheten* som är ett multiprofessionellt samarbetsprogram för att bryta ungas brottsspiral.

Enligt resultatet verkar det vara så att mängden ungdomar som gjort sig skyldiga till lindrigare våldsbrott i stora drag har minskat. Dock verkar det som att allt flera ungdomar gör sig skyldiga till grövre brott. Rån har under den tidsperiod som jämförts i helheten minskat enligt statistiken trots en liten uppgång under senaste åren. Under coronapandemin 2020 till 2021 har det enligt statistiken skett en ökning bland ungdomar under 20 år som gjort sig skyldiga speciellt till grövre våldsbrott.

Sidantal: 36+5

Månad och år då granskningen skett: 5/2022

Nyckelord: unga förbrytare, ungdomsbrottslighet, statistik, förebyggande, polisen

TIIVISTELMÄ

Thomas Stubb: Förebyggande verksamhetens inverkan på ungdomars våldsbrottslighet i Helsingfors – En granskning av statistiken

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Sabina Jordan, Christian Romberg

Tutkinto: Polis (YH)

Viime vuosina on keskusteltu paljon nuorten tekemien vakavien väkivaltarikosten räjähdysmäisesti lisääntyvistä rikostilastoista. Mediassa on keskusteltu koronapandemian eristävien vaikutusten vaikutuksista nuoriin, sosiaalisen median paineista ja ulkomailta tulevista vaikutuksista.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan rikostilastoja Helsingin alueelta tapauksissa, joissa alle 20-vuotiaat nuoret ovat epäiltyinä tai ovat syyllistyneet väkivaltarikoksiin. Tutkimuksen tavoitteena oli saada käsitys tämän rikollisuuden muodon kehityksestä. Tutkimuksessa verrataan seuraavia rikosnimikkeitä: pahoinpitely, lievä pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, tappo, murha, törkeään henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano, ryöstö ja törkeä ryöstö. Tilastoja verrataan vuosien 2011–2013, jolloin poliisin ennaltaestävää toimintaa ei ollut säädetty valtakunnallisesti, ja 2019–2021 välillä, jolloin *ENSKA* ja *ankkuritoiminta* oli käytössä.

Tutkimuksessa oli tarkoitus vastata tutkimuskysymyksiin tilastollisen katsauksen kautta. Tilastot on otettu PolStatista, joka saa tietonsa poliisin virallisista järjestelmistä. Teoriaosassa määritellään ja avataan käsitteitä kuten *nuoriso* ja *nuorten väkivalta*. Lisäksi siinä kuvataan poliisin ennaltaehkäisevän työn strategiaa *ENSKA*:a, sekä *ankkuritoimintaa*, jonka tavoitteena on katkaista nuorten rikoskierteitä.

Tutkimuksen tulos näyttää, että lievempiin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden nuorten määrä on vähentynyt huomattavasti. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että yhä useammat nuoret ovat epäiltyinä tai syyllistyneet aikaisempaa vakavampiin väkivaltarikoksiin. Ryöstöt ovat tilastojen mukaan kokonaisuudessaan vähentyneet verrattuna ajanjaksona, huolimatta viime vuosien lievästä kasvusta. Tilastojen mukaan koronapandemian 2020–2021 aikana erityisen vakaviin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden alle 20-vuotiaiden nuorten määrä on kuitenkin lisääntynyt.

Sivumäärä: 36+5

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 5/2022

Avainsanat: nuoret rikoksentekijät, nuorisoriikollisuus, tilastot, ennaltaehkäisy, poliisi

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	1
1.1 Syftet	2
1.2 Tidigare undersökning.....	3
1.3 Avgränsning.....	5
2 BAKGRUND.....	6
2.1 Ungdom	6
2.2 Våld bland ungdomar	7
2.3 ENSKA – Polisens strategi för förebyggande arbete	8
2.4 Ankarverksamhet	10
3 UTFÖRANDE	11
3.1 Material och metod.....	11
3.2 Forskningsetiska aspekter.....	12
3.3 Reliabilitet	13
4 STATISTIKEN ÖVER UNGA MISSTÄNKTA.....	14
4.1 Brottsstatistik över hela landet	15
4.2 Statistik över misshandel och lindrig misshandel.....	16
4.3 Statistik över grov misshandel och deltagande i slagsmål	17
4.4 Statistik över utsättande och framkallande av fara	18
4.5 Statistik över rån och grovt rån.....	19
4.6 Statistik över mord, dråp och förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa.....	20
5 RESULTAT.....	21
5.1 Redogörelse för den nationella statistiken av strafflagsbrott.....	21
5.2 Redogörelse för misshandel och lindrig misshandel.....	22
5.3 Redogörelse för grov misshandel och deltagande i slagsmål	23
5.4 Redogörelse för utsättande och framkallande av fara	25
5.5 Redogörelse för rån och grovt rån.....	26
5.6 Redogörelse för mord, dråp och förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa.....	27
5.7 Resultatdiskussion	28
6 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	31
REFERENSER.....	34
BILAGA 1	37

1 INLEDNING

Under den tid jag studerat i Polisyreshögskolan har det talats mycket om den explosionsartat ökande brottsstatistiken när det gäller grova våldsbrott som begås av ungdomar. Orsakerna till detta fenomen har debatterats. I medier har det talats om den inverkan som coronaepidemins isolerande effekter kan ha på ungdomarna. Även sociala mediers tryck och influenser från utlandet har lyfts fram som orsak.

Enligt en nyhetsartikel som publicerats på MTV:s hemsida kommer det fram att flera 15–16 åriga pojkar känner till andra ungdomar som regelbundet bär knivar och bobollsträn. Enligt pojkarna är rån samt försök till rån vanliga i deras kamratkretsar. De berättar även att om en kompis blir rånad så är det vanligt att hämnas med våld (Mattila, 2021, 13 september). Detta är problematiskt, eftersom det lätt bildas en så kallad hämndspiral och våldet kan eskalera. Om inte medborgarna i samhället upplever att Polisen kan ingripa i brottslighet eller alternativt skapar en kultur i vilken det inte anses acceptabelt att vända sig till Polisen för hjälp vid brott kan det minska polisens möjligheter att förebygga, ingripa och utreda brott. Polisen i Finland åtnjuter en globalt jämfört ovanligt hög nivå av förtroende, men detta förtroende har minskat en aning under de senaste åren. År 2018 hade 95 % av finländarna relativt stort eller mycket stort förtroende för polisen, medan 2020 hade förtroendet sjunkit till 91 % (Polisbarometern 2020).

Kommissarie Hannu Väänänen som är chef för Västra Nylands polisinsättnings förebyggande verksamhet har ofta lyft fram fenomenet med våldsamt ungdomsbrottslighet och gatugång. I en intervju i dagstidningen Länsiväylä den 13 februari 2022 lyfte han fram sin oro över hur frimodigt och öppet det talas om våld bland unga och medlemmar i gatugång. Enligt Väänänen delas det videor på sociala medier av unga som förnedrar och underkastar varandra genom rån och misshandel. Detta görs enligt Väänänen för att den som utövar våldet skall få en högre status bland unga. Han lyfter även fram att medlemmarna i gatugången inte respekterar polisens auktoritet, och polisens ingripanden och åtgärder motsätts både verbalt och fysiskt. (Siippainen, 2022, 13 februari.)

Jag utförde min arbetspraktik vid Helsingfors polisinsättning, där en stor del av fenomenen om ökat våld bland ungdomar rapporterats. Under arbetspraktiken kom jag i kontakt med ungdomar som var misstänkta för våldsbrott vilket har väckt mitt intresse för fenomenet. Bemötande av dessa ungdomar hör till polisens arbete, och varje konstapel kommer antagligen förr eller senare i kontakt med unga personer.

I detta lärdomsprov har jag som målsättning att granska statistiken gällande våldsbrott i vilka den misstänkta är en ung person. Definitionen av ung person i denna undersökning är en person som är 20 år eller yngre. De senaste åren har förebyggande arbete varit en av polisens grundfunktioner. Man har framlagt strategier för och målsättning och verkställande av verksamheten. Polisens strategi för förebyggande arbete *ENSKA* och *ankarverksamheten* är två av dessa. Ankarverksamheten är ett multiprofessionellt samarbetsprogram för att bryta ungas brottsspiral. Jag vill utreda ifall det skett en förändring i statistiken i tiden före och efter man började satsa mera på förebyggande arbete.

Jag upplever att det är viktigt att undersöka detta ämne, eftersom grova våldsbrott som utförts av ungdomar har uppmärksammats i samhället. Det rapporteras även av polisedningen att det börjar framkomma tecken av kriminaliserade ungdomsgång (Palmén, 2021, 4 september). Dessutom har det framkommit i medier att allt fler ungdomar beväpnar sig med knivar och andra slags vapen för att skydda sig själv mot våld (Koskela, 2021, 24 april). Det vore aktuellt för polisen att granska ifall de åtgärder och resurser som idag satsas på förebyggande av denna typ av brottslighet är tillräckliga och effektiva.

1.1 Syftet

Syftet med detta lärdomsprov är att granska brottsstatistiken i Helsingfors i fall, i vilka *ungdomar* gjort sig skyldiga till våldsbrott för att få en bild av trenden i denna form av brottslighet. Statistiken från åren 2011–2013 då den förebyggande verksamheten inte hade riksomfattande bestämmelser jämförs med statistiken från åren 2019–2021 då *ENSKA* trätt i kraft. Detta görs för att granska ifall den preventiva och förebyggande verksamheten bland ungdomar har haft en effekt som syns i brottsstatistiken.

De frågor jag vill ha svar på genom undersökningen är:

1. Vilken är statistiken av våldsbrotten som utförs av ungdomar i Helsingfors?
2. Syns resultatet av det preventiva och förebyggande arbetet i statistiken?
3. Går det att mäta den förebyggande verksamhetens resultat genom statistiken?

Undersökningens resultat kan möjligen ge en bild av ifall den förebyggande verksamheten har haft en konkret påverkan på brottsstatistiken. Genom att jämföra resultatet med tidigare undersökningar i ämnet som presenteras i delkapitel 1.2 redogörs det för eventuella orsaker till statistikens utveckling.

1.2 Tidigare undersökning

Det har forskats i stor omfattning om ungdomar och brottslighet. Det finns flera lärdomsprov som gjorts vid Polisyreshögskolan om narkotika, ungdomar och brottslighet. ENSKA och Ankarverksamheten är relativt nya verksamhetsmodeller i Finland som är upprättade för att styra det förebyggande arbetet bland olika myndigheter. Det har undersökts en del i deras effekter, men dessa undersökningar är riktade till hur personalen har upplevt arbetandet med modellen samt hur ungdomar som kommit i kontakt med verksamheten har upplevt att den hjälpt dem. Jag kommer att använda mig av resultaten av vissa undersökningar för att jämföra med resultatet av denna undersökning. Jag redogör även för undersökningar som gjorts i Sverige i delkapitel 2.5 för att ge en bild av hur situationen är i Finlands grannland, eftersom Finland är kulturellt sätt väldigt lika Sverige.

En av de som har skrivit sitt lärdomsprov tangerande detta område vid Polisyreshögskolan är Jonna Vuoksenaara (2021), som redogör i sitt lärdomsprov "*En ole vasikka*" *Kanta-Seinäjoen 9.-luokkalaisten kokema ja kertoma fyysinen väkivalta koulussa ja koulumatkoilla*¹ för våld som ungdomar möter i skolan och på skolvägen samt om och till vem ungdomar berättar om detta våld. Målgruppen i detta lärdomsprov var grundskolans 9:e klassers elever. I undersökningen kom Vuoksenaara (2021) fram till att cirka 13 % av de som svarade på enkäten hade blivit offer för våld i skolan eller på skolvägen. Av dem som utsattes för våld hade ingen berättat om det till myndigheter utanför den egna skolan. Det framkom även att det är vanligt bland de unga att se sådana som berättar om brott till polisen som tjallare (eng. *snitch*). (Vuoksenaara, 2021, s. 27–30.)

Det har även gjorts flertal lärdomsprov i andra yrkeshögskolor i Finland som behandlar och undersöker Ankarverksamheten på olika sätt. Miia Koitti och Joanna Niemi (2017) utreder i sitt lärdomsprov *Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksiä Ankkuritoiminnasta*² hurdana erfarenheter unga brottslingar som har varit i kontakt med Ankarverksamheten har av verksamheten och hur den har påverkat deras liv. I arbetet kom de fram till att unga gör sig skyldiga till brott som följd av många olika orsaker, såsom uteslutning, användning av olika berusningsmedel och dålig ekonomisk situation i livet. Vissa unga förstod sig ha gjort fel när de kommit i kontakt med Ankarverksamheten som en följd av de brott de gjort, men en del ansåg sig inte ha gjort fel. Nästan alla ungdomar som deltog i

¹ Min översättning: "Jag är inte en tjallare" – 9-klassisters upplevda och rapporterade erfarenheter om våld i skolan samt på skolvägen i Seinäjokiområdet.

² Min översättning: Unga förbrytares erfarenheter om Ankarverksamheten

utredningen ansåg dock att Ankarverksamheten hjälpte dem att avstå från användningen av rusmedel och via det fick dem att avsluta sina brottsliga gärningar. (Koitti & Niemi, 2017, s. 43–46.)

Camilla Olander (2021) har i sitt lärdomsprov undersökt hur Ankarmodellen fungerar i praktiken vid Polisnärheten i Östra Nyland och hurdana erfarenheter poliserna som arbetar med modellen har av den. I utredningen framkom det att Ankarverksamheten i Östra Nyland påbörjades i slutet av 2019, och att de poliser som arbetat med programmet tyckte att det har skett en positiv förändring. Samarbetet mellan de olika myndigheterna har förenklats i och med den nya modellen och man kunde snabbare hjälpa ungdomar. Dock lyftes det fram av en informant att ungdomar under 15 år var lättare att hjälpa än sådana som redan fyllt 15. Som andra problemområden lyftes det fram kommunikationsbrister mellan myndigheter, brist på myndigheter i små kommuner och resursbrist inom polisen jämfört med mängden arbete. (Olander, 2021, s. 30–33.)

Finland är kulturellt mycket likt Sverige och för att granska hur situationen angående ungas brottslighet är i Sverige redogörs här för utredningar som utförts i Sverige. Sveriges Brottsförebyggandes råd har undersökt utvecklingen av ungdomsrån under de senaste åren. Brottsförebyggande rådet är en myndighet som sprider kunskap om brottsligheten i Sverige genom att ta fram fakta om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete (Brottsförebyggande rådet, 2022). I Anna Öströms och Sara Jonssons (2021) rapport *Ungdomsrån - En kartläggning av nuläge och utveckling* framkommer det att både antalet anmälda rån där målsägande är under 18 år och den självrapporterade utsattheten för rån bland ungdomar har ökat i Sverige under de senaste åren. Under 2020 minskade antalet rån i storstäder i Sverige en aning, troligen på grund av coronaepidemin. Öström och Jonsson (2021) granskade ungdomsrånens utveckling i Sverige mellan åren 2008 och 2020. Rånen skedde i ökande mängd i skolor, i köpcentrum och i kollektivtrafiken. Mängden unga som misstänktes ökade och två av tre misstänkta hade utländsk bakgrund. Av de som misstänktes var nästan var fjärde misstänkt i flera fall och majoriteten av de misstänkta bodde eller växte upp i utsatta områden med låg socioekonomisk status. Det framkommer även att en av fem ungdomar inte vill medverka i förundersökningen av brotten. Polismyndigheten i Sverige prioriterar rån som utförts av ungdomar under 18 genom samverkan med andra aktörer, ökad närvaro, kameraövervakning och snabba utredningar. (Öström & Jonsson, 2021, s. 10–18.)

Brottsförebyggande rådet undersökte även strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet i en rapport som utgavs 2021. Olle Westlund och Jonas Öberg (2021) har undersökt vilka de vanligaste brotten ungdomarna gör sig skyldiga till är i Sverige under 2010-talet. Dessutom uppföljdes unga förbrytares utveckling och det granskades hur ofta unga upprepar sina brottsliga gärningar. I

rapporten kom Westlund och Öberg (2021) fram till att bland 15–17 åriga pojkar i Sverige var rån det vanligaste brottet. Rån var speciellt tydligare fenomen i socioekonomiskt utsatta områden. Bland flickor i åldern 15–17 var våldsamt motstånd mot tjänsteman samt narkotikabrott de vanligaste. I rapporten klassas ungdomar som gör sig skyldiga till över nio brott under uppföljningsperioden som högaktiva ungdomar. Westlund och Öberg (2021) undersökte även hur de ungdomar som varit med i den förra liknande studien hade gjort sig skyldiga till nya brott. Det framkom att majoriteten av de högaktiva ungdomarna fortsatte med sin brottsliga verksamhet medan de flesta engångslagöverträdarna inte gjorde sig skyldiga till nya brott. De ungdomar vars första brott var rån hade den största risken att åter göra sig skyldiga till brott. I rapporten framläggs faktorer såsom ålder, psykologisk mognad, en ickekriminell kamratkrets, partnerskap eller föräldraskap och olika typer av socialt deltagande (skola, idrottsföreningar och arbete) som hjälpte unga att bryta sin brottsspirals. Missbruk och psykologisk ohälsa, kriminellt umgänge och problematisk skolgång listades som orsaker som kunde försvåra brytandet av brottsspiralen. (Westlund & Öberg, 2021, s. 6–12.)

1.3 Avgränsning

Arbetet avgränsas till personer som är 20 år och yngre som gjort sig skyldiga till våldsamma brott eller är misstänkta för våldsamma brott. Eftersom lärdomsprovets syfte är att granska ifall den förebyggande verksamheten har haft en påverkan på ungdomars brottsstatistik som helhet, granskas det inte ifall det förebyggandet arbetet påverkat individuella personer som är målet med ankarverksamheten. Jag redogör i delkapitel 2.1 vad som definierar en ungdom och på vilket sätt termerna *ung* och *ungdom* används i detta arbete.

Utifrån Strafflagens 21 kapitel är arbetet avgränsat till följande brottsrubriceringar: *misshandel, lindrig misshandel, grov misshandel, dråp, mord, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, deltagande i slagsmål, framkallande av fara samt utsättande*. Eftersom också försök till en del av dessa brott är straffbart tas även försöken upp i statistiken. I strafflagens 21 kapitel stadgas det även om brott mot liv och hälsa som en person kan göra sig skyldig till uppsåtligen, och syftet med denna undersökning är att kartlägga våldsamma brott då gärningen varit uppsåtlig och därför jämförs inte alla brottsrubriceringar från kapitlet. Från Strafflagens 31 kapitel jämförs även *rån* och *grovt rån*. Alla brottsrubriceringar som jämförs i denna undersökning är listade i bilaga 1. Jag valde att inte beakta

sexualbrott så som de är stadgade i Strafflagens 20 kapitel, eftersom modus operandi³ för dessa brott inte nödvändigtvis kräver att fysiskt eller psykiskt våld utövats på offret.

I detta arbete jämförs åren 2011–2013 och 2019–2021. *ENSKA* är en relativt ny strategi som utgavs år 2019. Jag valde att avgränsa granskningen till åren 2011–2013 för att jämföra hur statistiken har förändrats sedan början av 2010-talet till slutet av 2010-talet och början av 2020-talet. År 2011–2013 var även polisens förebyggande verksamhet inte lika utvecklad i samma utsträckning som den är i dag.

Arbetet avgränsas geografiskt till Helsingfors polisinsättnings område. Helsingfors är Finlands huvudstad och befolkningsrikaste stad. Enlig statistikcentralen var Helsingfors befolkningsantal den 31.12.2021 658 475 personer (Tilastokeskus, 2022). Dock är det värt att nämna att ungdomar rör sig från Helsingfors grannkommuner in till stan för att spendera tid och träffa kamrater och detta kan påverka brottsstatistiken. Helsingfors polisinsättning omfattar hela Helsingfors stads geografiska område och är den enda polisinsättningen som är verksam på området, och därmed undersöks alla brott som skett i Helsingfors av Helsingfors polisinsättning. Ett undantag då polisen i Helsingfors inte utreder brott som skett i Helsingfors eller inte har huvudansvaret vid brott som skett inom Helsingfors är polisbrott i vilka en konstapel som är anställd av Helsingfors polisinsättning är misstänkt samt grova brottshelheter var Centralkriminalpolisen ansvarar för utredningen.

2 BAKGRUND

I detta kapitel definieras och redogörs det för begrepp såsom *ungdom* och *våld bland ungdomar*. Dessutom redogörs det för polisens strategi för förebyggande arbete *ENSKA* och *ankarverksamheten*. Dessa begrepp är centrala delar av mitt lärdomsprov.

2.1 Ungdom

I detta lärdomsprov används begrepp såsom *ung* och *ungdom*. Med unga menas personer som är 20 år eller yngre. Jag har valt att definiera unga i denna utredning enligt detta eftersom Lag om unga förbrytare (262/1940 §1) definierar en ung person enligt följande:

³ Modus operandi = Sättet som en gärningsperson begår ett brott, handlingen i sig.

”Med ung förbrytare avses i denna lag person, som vid begåendet av straffbar gärning fyllt femton, men icke tjuogoett år”

Lag om unga förbrytare (262/1940 §1)

Eftersom syftet med utredningen är att granska ifall den förebyggande verksamheten har haft en påverkan på ungas brottslighet i statistiken och enligt finsk lag klassas en 20-årig brottsling som ung person är denna definition aktuell. Under 15-åriga har inte straffrättsligt ansvar i Finland, vilket betyder att de inte kan dömas fastän de har gjort sig skyldiga till ett brott som stadgas i strafflagen. Polisen utför ändå förundersökning i misstänkta brott i vilka den misstänkta gärningsmannen är under 15 år för att utreda ifall den misstänkta är skyldig att betala skadestånd till målsägande. (Polisen, 2022.)

2.2 Våld bland ungdomar

Det finns inte någon klar och tydlig definition av vad våld är. Begreppet är brett och omfattar exempelvis fysiska slagsmål, våld i nära relationer, ungdomars bråk och våld som utövas av myndigheter i form av polis och militären. Våld delas ofta in i två grundläggande former, *instrumentellt* och *expressivt*. Med instrumentellt våld menas målinriktat och rationellt motiverade våldshandlingar. Expressivt våld däremot är emotionellt motiverat. Dessa definitioner är lite problematiska. Fastän våldet är målinriktat så finns det nästan alltid en emotionell eller ideologisk bakgrund till varför en våldshandling sker. Exempel på detta är slagsmål mellan två parter till följd av en oenighet. Krig mellan nationer är däremot ett extremt exempel på instrumentellt våld då man vill uppnå något mål. (Edling & Rostami, 2016, s. 16–17.)

Världshälsoorganisationen WHO definierar i rapporten World report on violence and health våld som:

Avsiktlig användning av fysisk kraft eller makt, hotad eller verklig, mot sig själv, en annan person, eller mot en grupp eller en gemenskap, som antingen resulterar i eller har stor sannolikhet för att orsaka skada, dödsfall, psykisk skada, felutveckling eller förlust. (Världshälsoorganisationen, 2002)

Våld som utövas av ungdomar kan klassas genom fyra dimensioner; handlingen i sig, platsen där handlingen sker, konsekvenser av handlingen och relationen av de inblandade. Relationen kan öppnas upp i följande underkategorier: okända för varandra, kompisar och syskon eller partners. Lindrigt våld mellan kompisar anmäls sällan. Detta kan bero på att ungdomarna anser att våldet inte

var för att skada eller göra illa, utan snarare lek eller misstag. När för varandra okända personer eller personer som vagt känner varandra utövar våld mot andra i lägre maktposition är det fråga om sådant våld som tas upp i detta arbete. (Edling & Rostami, 2016, s. 107–109.)

Våld som utövas mellan för varandra okända personer eller personer som vagt känner varandra kan orsakas av lockande aspekter såsom avbrott i vardagen, sökande av spänning och social status. Vanliga orsaker för ungdomar att uppleva att de måste försvara sig från kränkningar är verbala attacker mot deras personlighet, partners, släkt (oftast mamma) eller sexualitet. Även kränkande beteende mot andra kompisgrupper eller gäng samt territoriella inskränkningar kan ge motiv att hämnas med våld. Ungdomar anser ofta att det är fel att starta dessa bråk, men att hämnas är allt oftare accepterat. (Edling & Rostami, 2016, s. 112–117.)

Miljön har en stor inverkan på om en ung person kommer att begå brott. Ett flertal studier har gjorts genom åren i USA som visar att en av de största faktorerna som påverkar ungas risk till att göra sig skyldig till brott är den stadsdel i vilken de vuxit upp. Andra faktorer som påverkar detta är fattigdom och dåliga fritidsmöjligheter. (Sarnecki, 1981, s. 74–80.) I utsatta områden har ungdomar inte lika lätt att bli en produktiv medlem av samhället, eftersom brist på utbildning och arbetsmöjligheter marginaliserar dem. Ungdomarna vill tjäna pengar och anskaffa sig makt, vilket kan leda till att de vänder sig till kriminella metoder att anskaffa sig kapital och material. (Sjögren, 2008, s. 17.)

2.3 ENSKA – Polisens strategi för förebyggande arbete

I Finlands polislag stadgas det i första kapitlets första paragraf följande om polisens uppgifter:

1 § - Polisens uppgifter

Polisens uppgift är att trygga rätts- och samhällsordningen, skydda den nationella säkerheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Polisen ska upprätthålla säkerheten i samarbete med andra myndigheter samt med sammanslutningar och invånarna och sköta det internationella samarbete som hör till dess uppgifter. (Polislag 22.7.2011/872)

För att klargöra en tydlig och riksomfattande strategi för polisen att verkställa i Polislagens första kapitlets första paragrafs stadgade uppgift om att förebygga brott har inrikesministeriet framställt

ENSKA⁴ - Polisens strategi för förebyggande verksamhet. Denna strategi är i kraft tillfälligt, och granskas även årligen. Syftet med den nu ikraftvarande strategin är att fastställa vad som anses med förebyggande arbete, vilka målen och objekten för strategin är samt dra de strategiska riktlinjerna för åren 2019–2023. (ENSKA, 2019, s. 10–11.)

I strategin lyfts fram de största utmaningarna som den förebyggande verksamheten står inför. Till dessa hör de knappa resurserna som polisen i Finland har till förfogande, attityden inom vissa i organisationen att förebyggande verksamhet är mindre värdefullt än annat polisarbete, att det är svårt att påvisa konkreta resultat på kort sikt, med mera. Det lyfts även fram att fastän det går allt bättre socioekonomiskt för majoriteten av befolkningen så polariseras samhället och för en liten grupp går det allt sämre. Detta leder till att minoriteten gör sig skyldiga till en större andel av brotten. (ENSKA, 2019, s. 10–12.)

Polisens strategi för förebyggande verksamhet är en relativt ung strategi, och förberedningen av strategin påbörjades i november 2017 av en arbetsgrupp. Strategin formades med hjälp av workshops där alla de myndigheter som arbetar med förebyggande verksamhet medverkade. Dessutom deltog även representanter för minoritetsgrupper, intressegrupper och andra samarbetspartners. (ENSKA, 2019, s. 13.)

I ENSKA (2019) framläggs fyra mål med strategin för polisens förebyggande verksamhet. Det första av dessa mål är "Det förebyggande arbetet minskar de ekonomiska och mänskliga kostnader som brott och störningar som försämrar säkerheten orsakar befolkningen och samhället" (ENSKA, 2019, s. 16). Enligt ENSKA (2019) har det bevisats genom flertal studier att det alltid är mera ekonomiskt lönsamt att förebygga brottslighet. (ENSKA, 2019, s. 16–17.)

Det andra målet med strategin är "Polisens förebyggande arbete syftar till att upprätthålla och stärka människors säkerhet och trygghetskänsla" (ENSKA, 2019, s.17). Brott och störande beteende försämrar människors känsla av trygghet och kan negativt påverka deras liv. Detta kan vara från lindriga brott som stör allmän ordning ända till extrema brott som terrorism och massmord.

Det tredje målet är "Polisens förebyggande arbete syftar till att upprätthålla och stärka människors förtroende för polisen genom att identifiera och ta hänsyn till de olika behoven hos olika

⁴ ENSKA = Poliisin ennalta estävän työn strategia. Min översättning: polisens strategi för förebyggande arbete

befolkningsgrupper, minoriteter, åldersgrupper och regioner” (ENSKA, 2019, s. 17). Starkt förtroende till myndigheter och speciellt polisen förenklar arbetet, eftersom ifall samhället inte litar på myndigheter krävs reaktivt arbete som inte är effektivt och är därmed oekonomiskt. Finland har blivit mera internationellt. Detta har lett till att det finns individer med olika tidigare erfarenheter av polisens verksamhet i andra länder. Dessa tidigare erfarenheter är ofta negativa. (ENSKA, 2019, s. 17)

Det fjärde och sista målet med strategin är ”Polisens förebyggande verksamhet syftar till att stödja polisens övriga verksamhet genom specialkompetens och genom att se till att samarbetsnätverken för den förebyggande verksamheten kan utnyttjas även i den övriga polisverksamheten” (ENSKA, 2019, s. 18). I praktiken innebär detta att den förebyggande verksamheten omorganiseras enligt nationella riktlinjer. Det lyfts fram hur viktigt samarbetet med andra myndigheter är, samt kravet att konstruera kontakter och protokoll för arbetandet med de andra myndigheterna. (ENSKA, 2019, s.18.)

Dessutom lyfts det fram följande mål angående verkställandet av förebyggande arbete: Verksamheten ska vara organiserad, styrd och systematisk samt att det styrda och systematiska förebyggande arbetet ska vara en specialverksamhet, inte en del av all polisverksamhet. Detta uppnås genom att ta hänsyn till olika arbetsformer, såsom återupplivande av närpolisverksamheten och användande av multiprofessionella verksamhetsformer såsom ankarmodellen och Marak⁵. (ENSKA, 2019, s. 15–22.)

2.4 Ankarverksamhet

Ankarverksamheten är ett program med syfte att stöda barn och ungdomars välmående samt förebygga och förhindra att unga hamnar i brottspiraler. Ankarverksamheten sker i praktiken genom möten under vilka ungdomen träffar ett team bestående av representanter från polisen, socialvården, hälsovården och ungdomsväsenden. Polisen har ankarverksamhet vid varje inrättning. (Polisen, 2022.)

⁵Marak – multiprofessionell riskbedömning – är en metod och ett verktyg för att identifiera offer för upprepat våld i parrelationer och förbättra deras säkerhet.

Ankarverksamheten är riktad till både ungdomar som gör sig skyldiga till brott samt de som blir offer för vissa brott. Speciellt i fall då unga har varit offer eller vittnat om våld inom familjen eller en nära relation kan ankarteamet fungera som stöd. Likaså i fall var den unga gjort sig skyldig till brott eller i situationer i vilka den unga börjar begå brott eller missbruka narkotika kan ankarteamet fungera som stöd och vägleda unga och på detta sätt bryta brottsspiralen eller förhindra att den unga hamnar in i en kriminell livsstil i tidigt skede. (Polisen, 2022.)

Figur 1: Processen i Ankarverksamheten (Polisen, 2021).

3 UTFÖRANDE

I följande kapitel presenteras val av metodik och materialinsamling som används i lärdomsprovet. Forskningsetiska aspekter öppnas upp och en kort diskussion om reliabilitet förs.

3.1 Material och metod

Syftet med detta arbete är att inskaffa ny information som behandlar förbyggande verksamhet och dess effekter. Därmed utfördes utredningen som en *explorativ* utredning. Vid en explorativ undersökning insamlas information om fenomenet för att utveckla kunskapen i detta ämne (Patel & Davidson, 2019, s.74–75). Utredningen utfördes genom att jämföra statistik. Detta innebär att utredningen klassas som kvantitativ, i vilken data bearbetas statistiskt och analyseras. (Patel & Davidson, 2019, s. 51–52.)

Statistik faller även under klassificeringen *dokument*. När man väljer dokument som används i utredningen är det viktigt att beakta källkritiken (Patel & Davidson, 2019, s.87–89). I denna utredning användes programmet *PolStat*. PolStat är ett resultatinformationssystem som får sin data ur flera olika system som polisen i Finland använder sig av. PolStat fungerar som ett sorts arkiv för både polisen

och externa informationsanvändare. Den information som är tillgänglig via PolStat är inte sekretessbelagd. (Sisäisen turvallisuuden portaali, 2022.)

Statistiken som samlats in presenteras via tabeller. Den indelas enligt år då brottet skett, brottsrubricering samt mängden anmälningar och åldern för den misstänkte. Först presenteras sex tabeller över brottsstatistik. Sedan redogörs det för innehållet i tabellerna i kapitel 5. För att förtydliga tabellernas innehåll presenteras data i form av stapeldiagram. Denna data är uppdelad i sex figurer. Brottsrubriceringarna har delats in i klasser på basis av rubriceringarnas likhet till varandra och ordningen de framkommer i strafflagen. Detta har gjorts för att bättre kunna skilja åt de olika kategorierna av brott samt grovhetsgraderna mellan de olika brotten. Informationen samlades in genom PolStat och fördes in i Excel-programmet, var den omformulerades till tabellerna som presenteras under kapitel 4. Resultaten är avgränsade till de händelser som skett inom Helsingfors område samt kategoriserat i åldersgrupperna 15–27 år, 18–20 år och under 15 år. Dessutom är resultaten avgränsade till fall som hanteras som brottsanmälningar, det vill säga förundersökningen har inte lagts ner på basis av att inget brott har skett och rubriceringen har inte heller ändrats till lindrigare eller grövre. I fallen från år 2021 och möjligtvis 2020 kan det eventuellt finnas öppna fall och därmed finns en teoretisk möjlighet att rubriceringen kan ändras under förundersökningen. Brottsstatistiken presenteras i form av tabeller och diagram där statistiken framställs visuellt och redogörs för i kapitel 5.

3.2 Forskningsetiska aspekter

I vetenskapliga undersökningar hör det till kraven för en legitim undersökning att de forskningsetiska aspekterna följs. Till dessa hör *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. (Patel & Davidson, 2019, s. 83–84.)

Informationskravet innebär att forskaren bör informera dem som forskningen berör, om att forskningen utförs samt syftet med forskningen. Eftersom arbetet utförs som statistisk granskning berör detta krav inte egentligen denna utredning när ingen enskild person eller grupp fungerar som informanter. (Patel & Davidson, 2019, s. 84.)

Samtyckeskravet innebär att de informanter som deltar i forskningen måste ge sitt samtycke till deltagandet. Denna aspekt går inte heller att iaktta i denna utredning för samma orsaker som gäller informationskravet. (Patel & Davidson, 2019, s. 84–85.)

Konfidentialitetskravet betyder att alla personuppgifter eller sådana uppgifter som kan användas för att identifiera en person måste anonymiseras (Patel & Davidson, 2019, s. 84). Eftersom denna undersökning är en granskning av statistik som samlats in via polisens PolStat-program hanteras inga personuppgifter såsom namn, kön eller etnicitet i denna utredning. Det är omöjligt att precisera någon individ eller folkgrupp genom denna information, och det finns inte risk att informationen missbrukas. Den enda identifierande variabeln som beaktas är ålder, men det finns ingen risk att identifiera någon enskild person eller grupp på basis av denna information.

Nyttjandekravet innebär att uppgifter som är samlade om enskilda personer endast får användas för forskningen och inte missbrukas (Patel & Davidson, 2019, s. 84). I denna utredning insamlas inte personliga uppgifter. All den information som samlats in för denna undersökning utnyttjas enbart till detta ändamål.

Polisyreshögskolan kräver inte forskningslov för lärdomsprov till vilka information samlas in med hjälp av PolStat, eftersom personuppgifter inte går att hantera med programmet. Jag ansökte inte efter forskningslov för utförande av detta arbete. (Haikansalo, A, Jordan, S & Korander, T, 2019, s. 8–9.).

3.3 Reliabilitet

Med reliabilitet syftas på en undersöknings eller materialets tillförlitlighet, noggrannhet eller konsistens. Faktorer som måste beaktas är *stabilitet*, *extern reliabilitet* och *intern reliabilitet*. Med stabilitet menas det att ifall man skulle utföra undersökningen på nytt skulle man uppnå mycket liknande resultat. Med extern reliabilitet menas att referenserna till studien är pålitliga. Intern reliabilitet måste beaktas i undersökningar i vilka det används en liten informantmängd och det skulle finnas en möjlighet att informanterna skulle kunna påverka resultatet av undersökningen genom att diskutera eller genom annan form av samarbete. Man måste beakta dessa faktorer i undersökningar samt valet av källor och material för en undersökning. (Jacobsen, 2010, s. 290–291.)

I denna undersökning granskas statistik ur finska polisens system. Så som det lyftes fram i delkapitel 2.2 när det gäller våld bland ungdomar så är det troligt att ett stort antal av lindrigare våldsbrott som sker mellan ungdomar förblir orapporterade till myndigheter, och därmed förblir mörkertalet stort. Den data som fås ut från PolStat är officiella rapporter på mängden misstänkta under 20 års ålder. PolStat

visar endast brottsanmälningar var den misstänkte vid gärningsstunden är i den ålder som tas upp i kategorierna. De senaste årens brottsrubriceringar kan ändra, och det är även möjligt att domstolen slutligen dömer för att annat brott eller förkastar åtal helt och hållet. Detta betyder att det kan ske små förändringar i den exakta statistiken när utredningar framskrider.

4 STATISTIKEN ÖVER UNGA MISSTÄNKTA

I följande kapitel presenteras statistiken för misshandel, lindrig misshandel, grov misshandel, dråp, mord, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, deltagande i slagsmål, framkallande av fara, utsättande, rån samt grovt rån var den misstänkte är en ung person så som definierad i delkapitel 2.1. Den insamlade statistiken gäller alla under 20-åriga misstänkta för ovannämnda brott inom Helsingfors polisinsamlings verksamhetsområde. Alla brottsrubriceringars lagparagrafer är listade i Bilaga 1. Redogörelsen granskar trenderna i brottsstatistiken och själva förutsättningarna för skillnad mellan grövre och lindrigare rubriceringar klargörs inte. Statistiken framställs i tabellform och brottsanmälan är ordnade enligt år då det misstänkta brottet skett samt enligt ålder av den misstänkte. I figurerna 3–7 presenteras året då gärningen skett i stapeln till vänster, brottsrubriceringarna i stapeln i mitten och åldersklasserna efter det i staplarna till höger. Det är viktigt att klargöra att det inte är frågan av mängden fall, utan hur många personer som är misstänkta för de brott som jämförs. Till exempel i ett fall av misshandel kan flera personer vara misstänkta för ett och samma brott. Endast fall var gärningen skett innanför Helsingfors stads geografiska område jämförs. För att skapa en helhetsbild av brottsligheten i Finland framläggs det även statistik av alla brott mot strafflagen i hela Finland mellan åren 2010–2020.

Vid årsskiftet 2019/2020 bodde 109 750 minderåriga (0–17 åriga) i Helsingfors. Av dessa var 53 657 i åldern 7–15 år. 16 286 var i gymnasie/yrkeshögskoleålder. I Helsingfors ökade mängden minderåriga invånare med cirka 1,1 % från året 2019 (Vuori, Mäki & Bergroth, 2020, s. 10.) Denna ökning är så liten att den inte påverkar statistiken då man jämför den årliga mängden misstänkta ungdomar.

4.1 Brottsstatistik över hela landet

Brott och deras upplärning efter Polisinträttningar, Brott, Uppgifter och År

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totalt											
STRAFFLAG											
Brottslighet som kommit till myndigheternas kännedom	505 359	531 830	491 847	489 767	482 050	472 647	466 858	438 373	443 525	452 771	543 429

Figur 2: Skärmdump av tabell från statistikcentralens brottsstatistik av brott mot strafflagen mellan åren 2010–2020 (Statistikcentralen, 2022).

4.2 Statistik över misshandel och lindrig misshandel

Upprättade brottsanmälningar		Under 15	15–17	18–20	Totalt
2011	LINDRIG MISSHANDEL	64	81	121	266
	MISSHANDEL	235	335	471	1 041
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	2	4	11	17
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2011	301	420	603	1 324
2012	LINDRIG MISSHANDEL	51	79	109	239
	MISSHANDEL	180	274	359	813
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	6	4	15	25
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2012	237	357	483	1 077
2013	LINDRIG MISSHANDEL	33	49	88	170
	MISSHANDEL	172	215	359	746
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	1	3	10	14
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2013	206	267	457	930
2019	LINDRIG MISSHANDEL	45	18	33	96
	MISSHANDEL	153	126	185	464
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	1	3	2	6
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2019	199	147	220	566
2020	LINDRIG MISSHANDEL	22	30	30	82
	MISSHANDEL	196	138	204	538
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	2	2	4	8
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2020	220	170	238	628
2021	LINDRIG MISSHANDEL	30	17	27	74
	MISSHANDEL	281	166	175	622
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	1	3	4	8
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2021	312	186	206	704
Alla jämförda år kombinerat	LINDRIG MISSHANDEL	245	274	408	927
	MISSHANDEL	1 217	1 254	1 753	4 224
	FÖRSÖK TILL MISSHANDEL	13	19	46	78
	Brottsrubriceringarna kombinerat	1 475	1 547	2 207	5 229

Figur 3: Tabell över mängden ungdomar under 20 år som är misstänkta för lindrig misshandel, misshandel samt försök till misshandel inom Helsingfors polisinsrättnings område åren 2011–2013 samt åren 2019–2021 (PolStat, 2022).

4.3 Statistik över grov misshandel och deltagande i slagsmål

Upprättade brottsanmälningar		Under 15	15–17	18–20	Totalt
2011	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	0	2	3	5
	GROV MISSHANDEL	0	5	10	15
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2011	0	7	13	20
2012	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	1	1	2	4
	GROV MISSHANDEL	3	2	6	11
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2012	4	3	8	15
2013	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	0	2	3	5
	GROV MISSHANDEL	0	5	8	13
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2013	0	7	11	18
2019	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	2	0	1	3
	GROV MISSHANDEL	1	7	10	18
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2019	3	7	11	21
2020	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	0	2	2	4
	GROV MISSHANDEL	0	9	14	23
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	7	7
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2020	0	11	23	34
2021	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	2	1	6	9
	GROV MISSHANDEL	1	6	26	33
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2021	3	7	32	42
Alla jämförda år kombinerat	FÖRSÖK TILL GROV MISSHANDEL	5	8	17	30
	GROV MISSHANDEL	5	34	74	113
	DELTAGANDE I SLAGSMÅL	0	0	7	7
	Brottsrubriceringarna kombinerat	10	42	98	150

Figur 4: Tabell över mängden ungdomar under 20 år som är misstänkta för försök till grov misshandel, grov misshandel samt deltagande i slagsmål inom Helsingfors polisinsättnings område åren 2011–2013 samt åren 2019–2021 (PoStat, 2022).

4.4 Statistik över utsättande och framkallande av fara

Upprättade brottsanmälningar		Under 15	15–17	18–20	Totalt
2011	UTSÄTTANDE	0	0	0	0
	FRAMKALLANDE AV FARA	1	1	3	5
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2011	1	1	3	5
2012	UTSÄTTANDE	0	0	1	1
	FRAMKALLANDE AV FARA	0	4	1	5
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2012	0	4	2	6
2013	UTSÄTTANDE	0	0	0	0
	FRAMKALLANDE AV FARA	4	3	4	11
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2013	4	3	4	11
2019	UTSÄTTANDE	0	0	0	0
	FRAMKALLANDE AV FARA	3	1	1	5
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2019	3	1	1	5
2020	UTSÄTTANDE	0	0	0	0
	FRAMKALLANDE AV FARA	1	0	0	1
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2020	1	0	0	1
2021	UTSÄTTANDE	0	0	0	0
	FRAMKALLANDE AV FARA	0	0	1	1
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2021	0	0	1	1
Alla jämförda år kombinerat	UTSÄTTANDE	0	0	1	1
	FRAMKALLANDE AV FARA	9	9	10	28
	Brottsrubriceringarna kombinerat	9	9	11	29

Figur 5: Tabell över mängden under 20 år som är misstänkta för utsättande samt framkallande av fara inom Helsingfors polisinsättnings område åren 2011–2013 samt åren 2019–2021 (PolStat, 2022).

4.5 Statistik över rån och grovt rån

Upprättade brottsanmälningar		Under 15	15–17	18–20	Totalt
2011	GROVT RÅN	2	5	5	12
	RÅN	61	68	23	152
	FÖRSÖK TILL RÅN	24	3	2	29
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	0	2	0	2
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2011	87	78	30	195
2012	GROVT RÅN	0	4	3	7
	RÅN	20	32	31	83
	FÖRSÖK TILL RÅN	6	3	4	13
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2012	26	39	38	103
2013	GROVT RÅN	1	5	10	16
	RÅN	19	59	41	119
	FÖRSÖK TILL RÅN	2	12	9	23
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	0	1	1	2
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2013	22	77	61	160
2019	GROVT RÅN	7	37	14	58
	RÅN	39	66	37	142
	FÖRSÖK TILL RÅN	6	9	2	17
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	3	11	4	18
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2019	55	123	57	235
2020	GROVT RÅN	35	17	15	67
	RÅN	18	60	29	107
	FÖRSÖK TILL RÅN	1	6	3	10
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	1	4	1	6
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2020	55	87	48	190
2021	GROVT RÅN	9	20	25	54
	RÅN	13	41	42	96
	FÖRSÖK TILL RÅN	4	0	2	6
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	3	3	2	8
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2021	29	64	71	164
Alla jämförda år kombinerat	GROVT RÅN	54	88	72	214
	RÅN	170	326	203	699
	FÖRSÖK TILL RÅN	43	33	22	98
	FÖRSÖK TILL GROVT RÅN	7	21	8	36
	Brottsrubriceringarna kombinerat	274	468	305	1 047

Figur 6: Tabell över mängden ungdomar under 20 år som är misstänkta för grovt rån, rån, försök till rån samt försök till grovt rån inom Helsingfors polisinsättnings område åren 2011–2013 samt åren 2019–2021 (PolStat, 2022).

4.6 Statistik över mord, dråp och förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa

Upprättade brottsanmälningar		Under 15	15–17	18–20	Totalt
2011	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	0	0	0
	DRÅP	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL DRÅP	0	0	1	1
	MORD	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL MORD	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2011	0	0	1	1
2012	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	0	0	0
	DRÅP	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL DRÅP	0	3	4	7
	MORD	0	0	1	1
	FÖRSÖK TILL MORD	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2012	0	3	5	8
2013	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	0	0	0
	DRÅP	0	0	1	1
	FÖRSÖK TILL DRÅP	0	0	3	3
	MORD	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL MORD	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2013	0	0	4	4
2019	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	0	0	0
	DRÅP	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL DRÅP	0	0	6	6
	MORD	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL MORD	0	0	1	1
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2019	0	0	7	7
2020	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	1	0	1
	DRÅP	1	2	1	4
	FÖRSÖK TILL DRÅP	1	3	3	7
	MORD	0	3	0	3
	FÖRSÖK TILL MORD	0	1	1	2
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2020	2	10	5	17
2021	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	2	6	8
	DRÅP	1	1	0	2
	FÖRSÖK TILL DRÅP	1	7	12	20
	MORD	0	0	0	0
	FÖRSÖK TILL MORD	0	0	0	0
	Brottsrubriceringarna kombinerat 2021	2	10	18	30
Alla jämförda år kombinerat	FÖRBEREDELSE TILL GROVT BROTT MOT LIV ELLER HÄSA	0	3	6	9
	DRÅP	2	3	2	7
	FÖRSÖK TILL DRÅP	2	13	29	44
	MORD	0	3	1	4
	FÖRSÖK TILL MORD	0	1	2	3
	Brottsrubriceringarna kombinerat	4	23	40	67

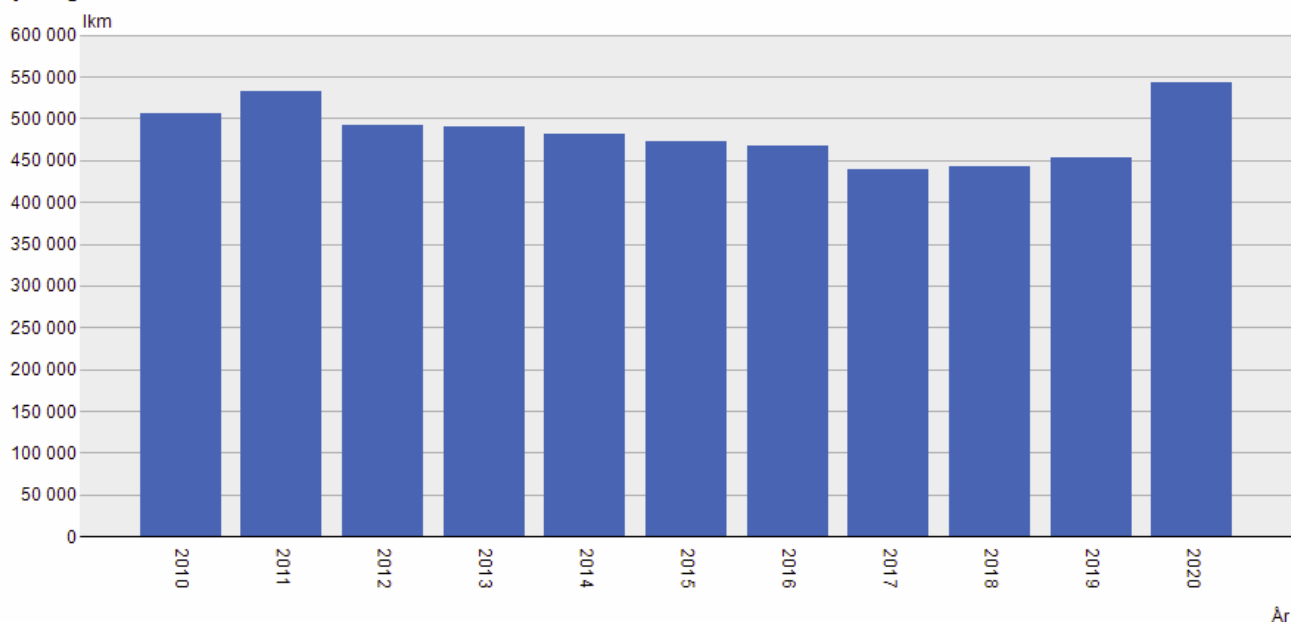
Figur 7: Tabell över mängden ungdomar under 20 år som är misstänkta för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, dråp, försök till dråp, mord samt försök till mord inom Helsingfors polisinsättnings område åren 2011–2013 samt åren 2019–2021 (PolStat, 2022).

5 RESULTAT

I detta kapitel redogörs de tabeller som är presenterade under rubrik 4 i textform samt som diagram. De största förändringarna redogörs för och eventuella anomalier lyfts fram. För att ge en kontext för utvecklingen av statistiken gällande ungas våldsbrottslighet redogörs det även för den totala mängden anmälda brott i Finland mellan åren 2010 och 2020.

5.1 Redogörelse för den nationella statistiken av strafflagsbrott

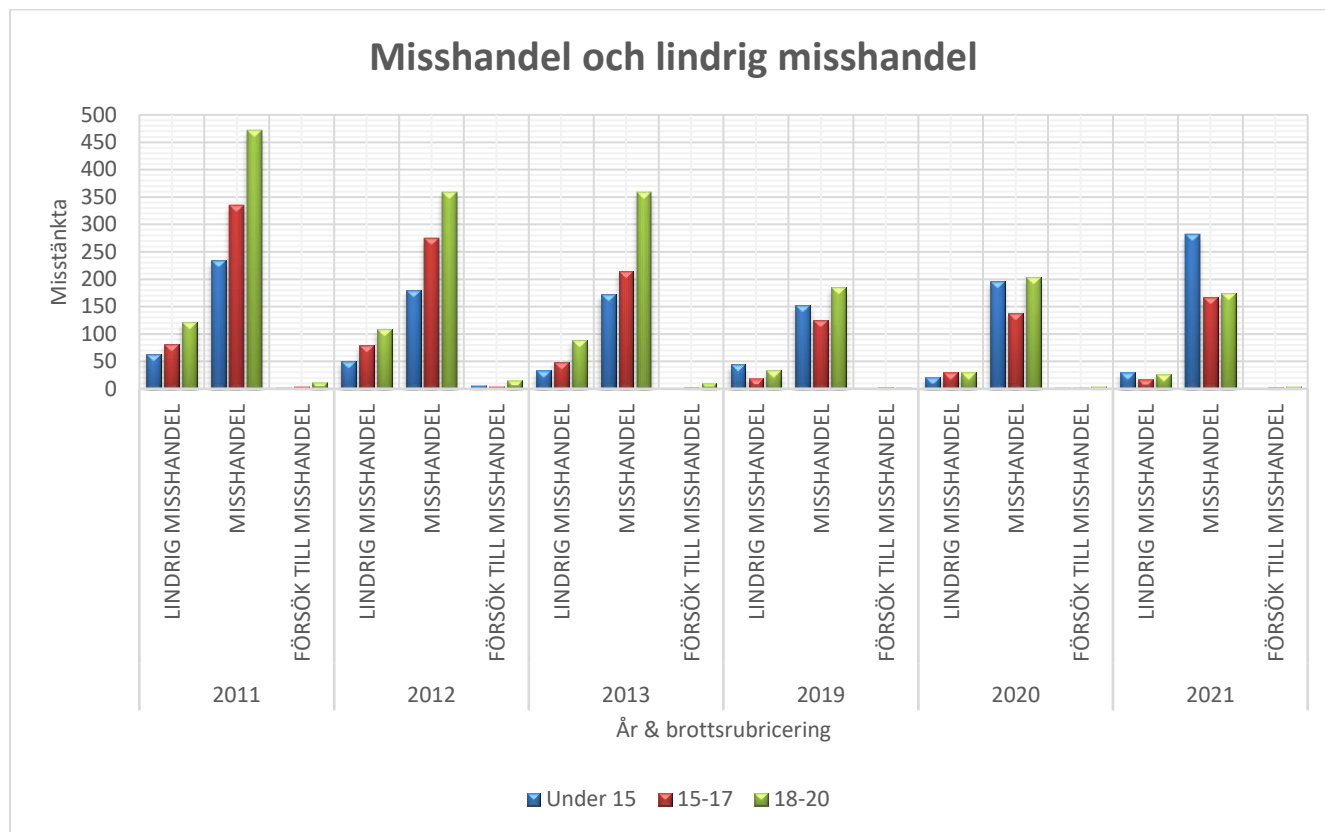
Brott och deras upplärning efter År. Totalt, STRAFFLAG, Brottslighet som kommit till myndigheternas kännedom.

Figur 8: Skärmdump av stapeldiagram från Statistikcentralens brottsstatistik av brott mot strafflagen mellan åren 2010–2020 (Statistikcentralen, 2022).

I den nationella statistiken för hela Finlands befolkning över alla brottsrubriceringar i strafflagen ser man trenden av minskande mängd anmälda brott från åren 2011 till 2017. Mellan åren 2017 och 2019 skedde en liten ökning av mängden anmälningar från 438 373 år 2017 till 452 771. Från 2019 till 2020 skedde en stor ökning av 90 658 anmälningar till totalt 543 429 anmälningar. Detta är en intressant och stor ökning, och mängden anmälningar 2020 är den högsta bland de åren som jämförs.

5.2 Redogörelse för misshandel och lindrig misshandel

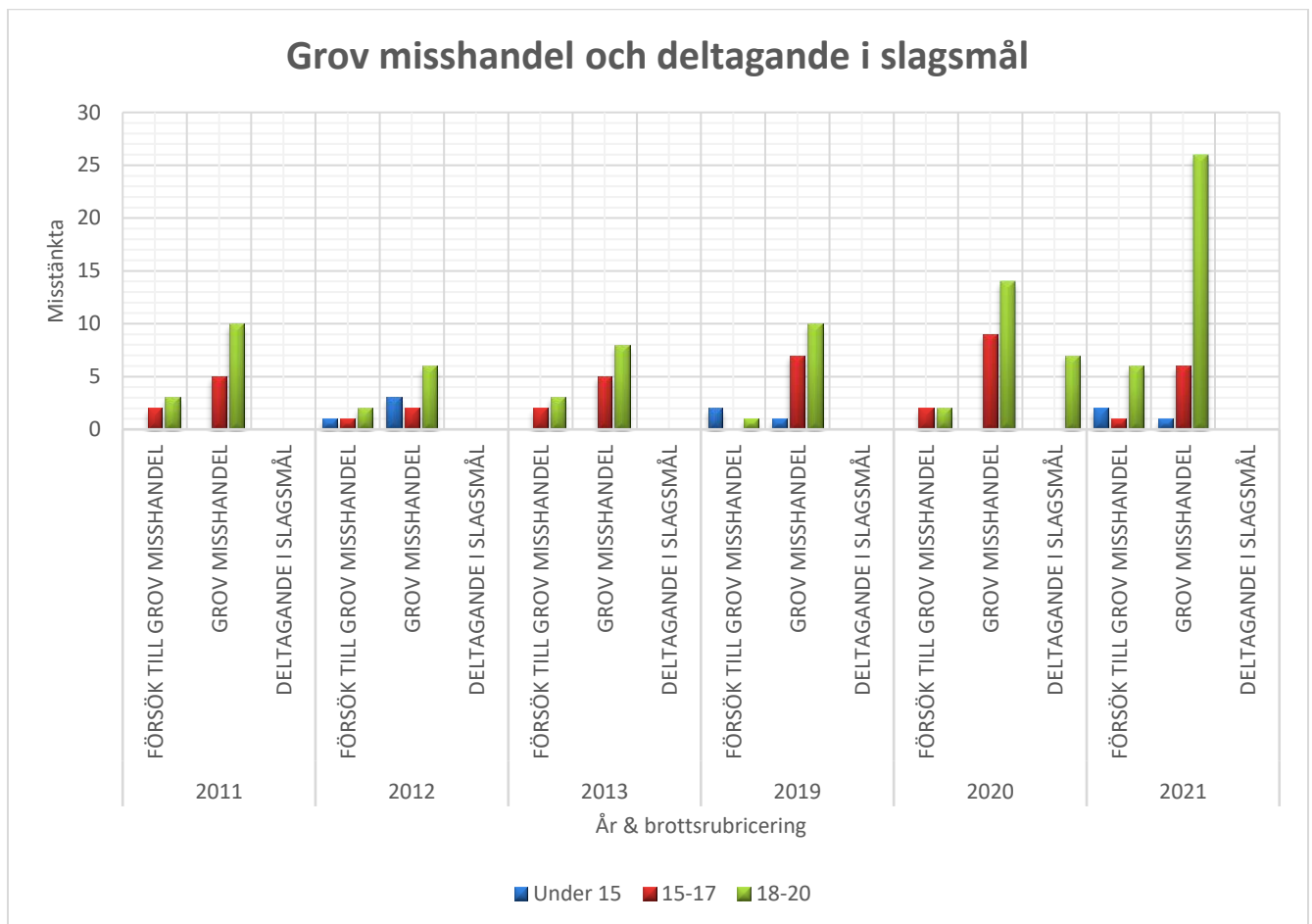
Figur 9: Lindrig misshandel, misshandel och försök till misshandel (Polstat, 2022).

Vid granskning av den totala mängden ungdomar som är misstänkta för lindrig misshandel, misshandel eller försök till misshandel enligt Figur 3 ser man att brotten minskat mellan 2011 och 2021. Antalet misstänkta ungdomar var lägst år 2019, och mängden misstänkta ökade både 2020 och 2021 med en topp 2021 då 704 ungdomar var misstänkta. Antalet var dock betydligt mycket mindre än år 2011 då mest ungdomar var misstänkta, totalt 1324.

Antalet unga under 15 år är en intressant kategori, eftersom mängden misstänkta för lindrig misshandel, misshandel eller försök till misshandel minskade åren 2011–2019. Mängden ungdomar under 15 år som misstänktes nådde sin topp år 2021 som överskred antalet misstänkta från 2011, det vill säga mängden unga under 15 år som är misstänkta för lindrig misshandel, misshandel eller försök till misshandel har ökat under de senaste åren. Detta strider mot trenden av minskande brottslighet generellt bland övriga unga inom denna kategori. 15–17 åringars brottslighet minskade drastiskt mellan 2011 och 2019, men såg en liten ökning till 2020 och igen 2021. 18–20 åringarnas andel har

minskat ständigt mellan 2011 och 2021 med undantaget år 2020 då antalet ökade en liten mängd, varefter antalet minskade igen 2021.

5.3 Redogörelse för grov misshandel och deltagande i slagsmål

Figur 10: Försök till grov misshandel, grov misshandel och deltagande i slagsmål (Polstat, 2022).

Den grövre formen av misshandel följer inte samma utveckling som basrekvisitet misshandel. När man jämför alla misstänkta och åldersklasser från Figur 4 per år förändras totala mängden misstänkta knappt mellan 2011, då totalt 20 ungdomar misstänktes för brotten i kategorin, och 2019 då 21 ungdomar var misstänkta. Mängden misstänkta ökar från år 2020 då 34 unga var misstänkta till 42 år 2021.

Under 15-åringars statistik följer ingen kontinuerlig trend, åren 2011, 2013 och 2020 misstänktes ingen under 15-åring för grov misshandel. Däremot misstänktes 2012 tre under 15-åringar för grov

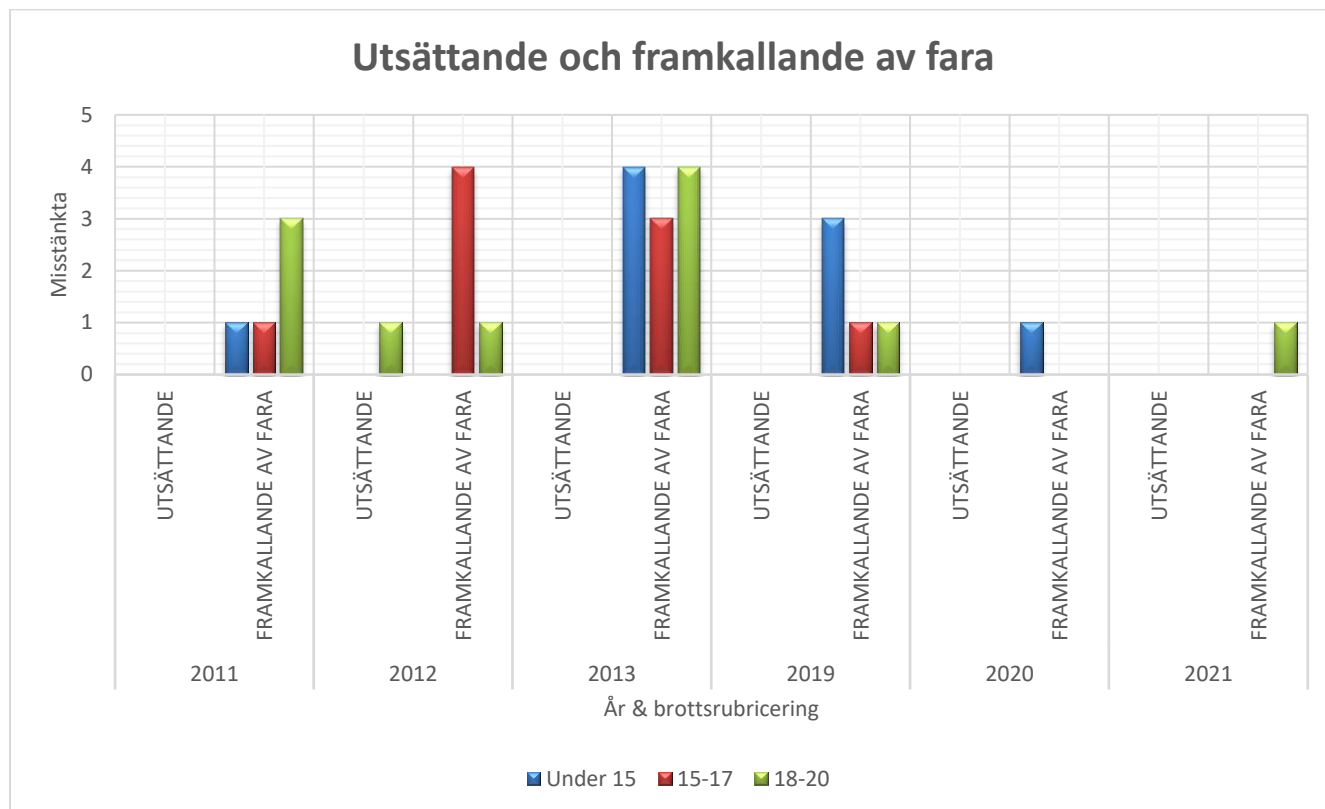
misshandel och en under 15-åring för försök till grov misshandel. För deltagande i slagsmål misstänktes ingen under 15 år under de år som jämfördes.

För grov misshandel sker ingen märkvärdig ökning i åldersklassen 15–17 åringar, endast små kast i mängden misstänkta. Däremot i 18–20 års åldern så är försök till grov misshandel och grov misshandel vanligast. Åren 2011–2013 samt 2019 var mängden rätt stabil med en liten minskning, men mellan åren 2020 och 2021 har mängden misstänkta ökat klart. Mängden misstänkta 18–20 åringar ökade från 10 under 2019 till 24 år 2021.

För deltagande i slagsmål misstänktes ingen under 20-åring under åren 2011–2013, 2019 och 2021. År 2020 misstänktes dock sju 18–20 åringar för deltagande i slagsmål.

Det framkommer att mängden unga som misstänks för försök till grov misshandel och grov misshandel har ökat märkvärdigt under åren 2020 och 2021. Denna förändring gäller dock inte under 15-åringar, utan är mest utbredd bland 15–17 åringar och 18–20 åringar. I alla kategorier var 18–20 åringarna överrepresenterade varje år som jämfördes.

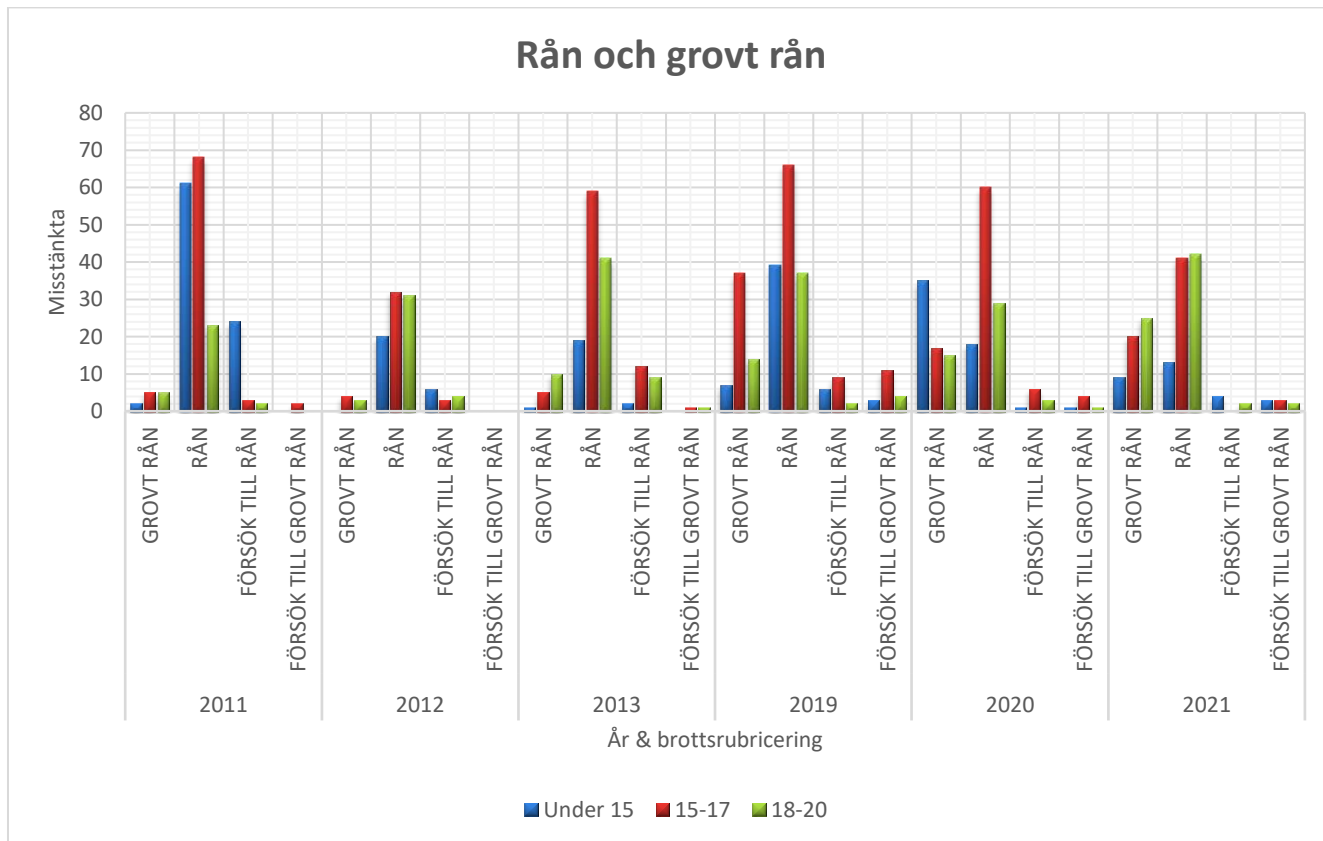
5.4 Redogörelse för utsättande och framkallande av fara

Figur 11: Utsättande och framkallande av fara (Polstat, 2022).

I denna kategori har trenden under de senaste åren varit positiv. Som det framkommer i Figur 5 har efter år 2019 endast en under 20-åring varit misstänkt för framkallande av fara eller utsättande. År 2013 ser man det högsta värdet då 11 ungdomar under 20 var misstänkta för framkallande av fara. Av dessa var fyra under 15 år, tre 15–17 år och fyra 18–20 år. Det syns ingen klar trend mellan brotten och åldersklasserna, utan det verkar som om brotten sker slumpmässigt bland åldersklasserna. Antalet ungdomar som varit misstänkta för dessa brott är även tydligt färre än i de andra kategorierna.

5.5 Redogörelse för rån och grovt rån

Figur 12: Grovt rån, rån, försök till rån och försök till grovt rån (Polstat, 2022).

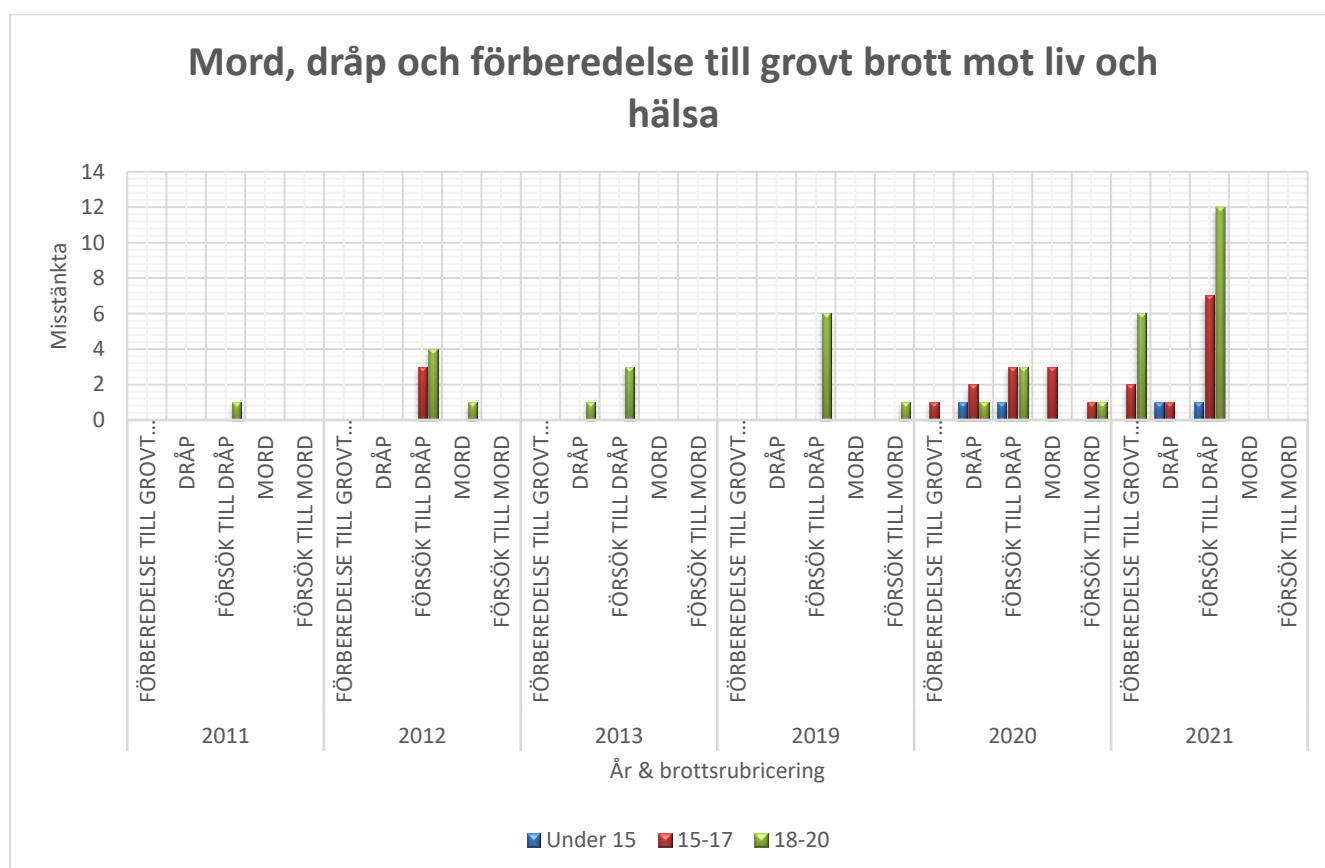
Vid granskningen av Figur 6: rån, grovt rån samt försöken till dessa brott syns ingen klar trend över alla jämförda år, men under åren 2019–2021 har antalet misstänkta under 20 minskat från 235 misstänkta år 2019 till 164 misstänkta år 2021. Av de jämförda åren står 2013 ut som året då tydligt minst under 20-åringar var misstänkta för dessa brott.

För rån har de misstänkta under 15-åringarna minskat från 61 misstänkta år 2011 till 13 misstänkta år 2021, som var den minsta mängden under de år som jämfördes. Misstänkta under 15-åringar för grovt rån var varje år som jämfördes under 10 med undantaget år 2020 då 35 unga under 15 år misstänktes för grovt rån. Det skedde ingen större minskning eller ökning bland under 15-åringar gällande försök till rån eller försök till grovt rån, med undantaget år 2011 då 24 under 15-åringar misstänktes för försök till rån.

År 2011 var största antalet 15–17 åringar misstänkta för rån, då totalt 68 15–17 åringar misstänktes. År 2012 misstänktes minst ungdomar i åldern 15–17 för rån, endast 32. År 2019–2021 minskade antalet misstänkta 15–17 åringars rån från 66 respektive 41. För grovt rån har mängden 15–17 åriga misstänkta ökat markant från 2011–2013 till 2019–2021. Mellan 2011 och 2013 var mängden misstänkta fem eller under och år 2019 var hela 37 ungdomar i ålder 15–17 misstänkta för grovt rån. 2020 minskade antalet till 17 och 2021 steg det till 20.

18–20 åringars andel av brotten har ökat långsamt från minsta antalet år 2011 med fem misstänkta 18–20 åringar till högsta antalet år 2021. Mängden har mellan åren fluktuerat men ökat de senaste åren.

5.6 Redogörelse för mord, dråp och förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa

Figur 13: Förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa, dråp, försök till dråp, mord och försök till mord (Polstat, 2022).

I denna kategori ser man en radikal ökning av mängden misstänkta under 20 åringar de senaste åren. År 2011 var enbart en 18–20 åring misstänkt för försök till dråp och i alla andra åldersklasser och brottsrubriceringar var ingen under 18-åring misstänkt.

Ingen under 15-åring misstänktes för något av brotten som jämfördes i denna klass mellan 2011–2013 och 2019. År 2020 var en under 15-åring misstänkt för försök till dråp och en var misstänkt för dråp. Detta upprepas för år 2021.

För åldersklassen 15–17 ser man en radikal ändring börjandes från år 2020. Mellan åren 2011, 2013 och 2019 misstänktes ingen i denna åldersklass för brott i denna kategori. År 2012 var tre ungdomar i ålder 15–17 misstänkta för försök till dråp. Åren 2020 och 2021 står klart och tydligt ut i statistiken för 15–17 åringar. Båda åren gjorde 10 ungdomar sig skyldiga till brotten som jämförs. Även för 18–20 åringar gäller samma trend. År 2021 ser man den största mängden misstänkta i denna åldersgrupp, då hela 18 ungdomar var misstänkta för brott i denna kategori.

Från statistiken framkommer det tydligt att mängden unga i åldern 15–20 som blir misstänkta för dessa grova våldsbrott har ökat under de senaste åren. För under 15 åringars del är andelen låg, men har ändå även ökat en aning under senaste åren. Den största ökningen har dock skett mellan 18–20 åringar, var den kombinerade mängden misstänkta ökat från endast en år 2011 till 30 år 2021. Det är dock värt att påpeka att brottsrubriceringen *förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa* trädde i kraft den 1 augusti 2013.

5.7 Resultatdiskussion

Genom granskningen av statistiken kom jag fram till att mängden ungdomar som gjort sig skyldiga till lindrigare våldsbrott i stora drag har minskat under tiden 2011–2013 och 2019–2021. Till grövre brott gör dock allt flera unga sig skyldiga. Rån har under den tidsperiod som jämförts i helheten minskat trots en liten uppgång under de senaste åren. Generellt följer trenderna i statistiken bland de lindrigare formerna av våldsbrottsligheten den nationella trenden av all brottslighet.

Gällande rån och grova rån kan man se en ökning av misstänkta i åldern 15–17 år och 18–20 år. Här var det 15–17 åringar som var överlägset misstänkta för både rån och grovt rån. Mängden ungdomar som gjort sig skyldiga till dessa brott varierar mera år för år än bland de andra kategorierna. Det intressanta i denna kategori är att de flesta brottsfallen för alla åldersgrupper noterades år 2019. Det

här skedde strax före coronapandemin slog till och stängde samhället och det började rapporteras om ungdomsgång. Åren 2020 och 2021 sjönk antalet misstänkta en aning bland under 15-åringar och 15–17 åringar, medan de ökade båda åren bland 18–20 åringar. Detta kan möjligtvis förklaras genom att de personer som tidigare klassats i en yngre årsklass har blivit äldre och fortsatt göra sig skyldiga till allt grövre brott, vilket kunde betyda att den förebyggande verksamheten och ankarmodellen inte kunnat bryta deras brottsspiral. Det är även möjligt att de 18–20 åringar som är misstänkta för dessa brott hör till de rapporterade gatu- och ungdomsgängen som har blivit vanligare under de senaste åren. Enligt Westlund och Öberg (2021) i delkapitel 1.2 har unga som gör sig skyldiga till rån eller grovt rån som första brott största risken att fastna i en brottsspiral. Dessa unga borde uppföljas med stor uppmärksamhet.

Gällande grov misshandel har det till skillnad från vad medierna lyfter fram inte skett någon radikal ökning under de senaste åren bland ungdomar under 18 år. Antalet över 18-åringar som misstänks för grov misshandel och deltagande i slagsmål har dock ökat rejält de senaste åren. Den grova misshandeln som ökat bland över 18-åringar kan vara en effekt av att det har börjat förekomma ungdoms- och gatugång i huvudstadsregionen. Polisen har uttryckt oro över fenomenet med multinationella gatu- och ungdomsgång, så som det lyfts fram i delkapitel 1.2 (Palmén, 2021, 4 september). Så som det lyfts fram i delkapitel 1.2 är det enligt Sjögren individer i åldern runt 20 år som kommer från utsatta områden i större risk för att bli medlemmar i gatugång. Andra typiska drag för dessa personer är att de saknar fullständiga betyg från grundskolan, vill tjäna pengar men får inte arbete, påbörjade sin brottsliga verksamhet vid en ung ålder och hör till andra generationens invandrare (Sjögren, 2008, s. 22). Denna ökning av grov misshandel som uppkommer i statistiken kan möjligen korrelera med det rapporterade fenomenet av multinationella gatu- och ungdomsgång.

Mord och dråp samt försöken till dessa kan i och för sig tolkas vara en skild kategori, eftersom dessa brott hör till de grövste som det stadgas om i strafflagen. Utvecklingen av statistiken i denna kategori kan anses vara oroväckande, eftersom åren 2011–2013 misstänktes ungdomar i alla åldersklasser tillsammans för 13 brott tillhörandes denna kategori, och endast 2021 misstänktes 30 ungdomar i alla åldersklasser för brotten i kategorin. Detta är en enorm ökning och tyder på att det sker stora förändringar i samhället och kulturen bland ungdomar genom att grovt våld accepteras och till och med uppmannas. I kapitel 1 lyfts det fram att kommissarie Väänänen vid Västra Nylands polisinrättning har uttryckt oro över ungdomarnas och speciellt gatugängens attityder mot våldsamma brott. Våldsdåd spelas in och delas på sociala medier för att höja gärningsmännens status bland andra ungdomar (Siippainen, 2022, 13 februari).

Framkallande av fara och utsättande är relativt ovanliga brottsrubriceringar och det var få ungdomar som gjort sig skyldiga till dessa brott. Högsta antalet misstänkta ungdomar var 2013 och antalet har minskat till de lägsta nivåerna under de senaste åren, så utvecklingen inom dessa rubriceringar har varit positiv. Här har antagligen laglighetsfostran haft en positiv inverkan, eftersom brotten kräver att man uppsåtligt utsätter någon annan för fara eller försummar åtgärder för att hjälpa någon. Dock går det inte att bevisa att det är det förbyggande arbetet som haft denna effekt på statistiken.

Fenomenet med minskning fram till 2019 och sedan ökning i antalen misstänkta kan observeras i rätt många kategorier. Här förblir det lite otydligt vad ökningen kan bero på. I början av 2020 slog coronapandemin till och förlamade hela världen. Även i Finland stängdes så gott som allting i samhället för några månader för att förhindra spridningen av viruset. Detta påverkade ungdomars möjligheter att spendera sin fritid tillsammans i och med att fritidslokaler och idrottslokaler stängdes. Det har inte utförts forskning i effekterna av ungas mående, eftersom coronapandemin ännu vid utförandet av denna undersökning till en viss del påverkade omvärlden. Det borde undersökas vilken inverkan coronapandemin haft på ungdomars psykiska välmående och ifall pandemin är en orsak till att unga gjort sig skyldiga till så allvarliga brott under de senaste åren.

Det har även talats om hur Finland följer Sveriges fotspår när det gäller brottslighet. Med detta menas att det börjar framkomma ungdoms- och gatugång i Finland, speciellt i Helsingfors och huvudstadsregionen. Fall av grov misshandel och förberedelse till grovt brott mot liv och hälsa kan förklaras med hjälp av detta fenomen. Det har dock framställts i media att unga allt oftare rånar märkeskläder av varandra genom användning eller hot med knivar och våld, men statistiken talar inte för detta. Det har de facto skett en minskning av under 20-åringar som gjort sig skyldiga till rån och grovt rån under de åren som jämfördes. I delkapitel 2.5 redogjorde jag för Brottsförebyggande rådets kartläggning av minderåriga som fallit offer för ungdomsrån. Enligt kartläggningen har ungdomsrånen ökat i hela Sverige under de senaste åren. Ökningen var störst i storstäder samt områden som ligger runt städerna. (Öström & Jonsson, 2021, s. 10–18.)

I delkapitel 1.2 redogjordes det kort för Koitti och Niemis (2017) lärdomsprov, i vilket det framkommer att majoriteten av ungdomarna som varit som kunder i ankarprogrammet ansåg att det var en positiv upplevelse. Det vore intressant att undersöka hurdana upplevelser ungdomar i Helsingfors har haft av ankarverksamheten samt hur många det är som fortsätter med kriminell verksamhet även efter att de varit i kontakt med ankarteamet.

Man bör även notera att beträffande anmälning av brott i vilka unga är misstänkt är det inte tydligt hur många fall som förblir oanmälda. Mörkertalet är troligtvis stort. I delkapitel 1.2 klargörs det att Vuoksenvaara (2021) lyfter fram i sitt lärdomsprov att 13 % av ungdomarna som svarat på enkäten hade upplevt våld i skolan eller på skolvägen. Ingen hade anmält om detta till polisen eller andra myndigheter utanför den egna skolan. Detta betyder att majoriteten av våldsdåd som sker i skolor antagligen inte kommer till myndigheters kännedom.

6 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Syftet med undersökningen var att ta reda på ifall den förebyggande verksamheten har haft effekt på mängden ungdomar som gjort sig skyldiga till våldsamma brott samt att granska trenden inom ungdomars brottslighet inom denna kategori. I arbetet undersökte jag ifall det är möjligt att dra slutsatser angående effekten av det förebyggande arbetet genom att granska statistiken.

Undersökningsupplägget var att genom en statistikgranskning svara på forskningsfrågorna. Statistiken är tagen ur PolStat som får sin data från polisens officiella system och reliabiliteten kan därför anses vara god. Så som lyftes upp i delkapitel 3.3 finns de faktorer så som mörkertal som kan påverka resultaten med data från PolStat. Detta har iakttagits vid tolkningen av resultaten.

Beträffande misshandel och lindrigare former av våld har trenden varit minskande i de yngre åldersklasserna ända fram till år 2020 då det skedde en liten ökning. Ökningen fortsatte år 2021, och det är svårt att analysera varför. Dock har färre ungdomar gjort sig skyldiga till dessa brott under de senaste åren än under tiden 2011–2013. Ökningen från 2019 till 2020 och 2021 har i media till en del skyllts på coronapandemin. Pandemin är en faktor som fått mycket uppmärksamhet i media, i och med att flera fritidssysslor förhindrats när samhället stängdes ner. Det har spekulerats att eftersom ungdomarna inte har haft möjlighet att sätta sin energi på hobbyer och inte kunnat spendera tid med varandra på ungdomsgårdar har det drivit dem att ge utlopp för sin frustration genom att begå våldsamma gärningar. En annan orsak kan vara att det blir allt mer vanligt för skolor att anmäla fall av mobbning till myndigheter om det förekommer fysiskt våld. Detta kan förklara varför det i kategorin för under 15-årigar skett en ökning under senaste åren bland dessa brott. Vid granskning av kategorin 15–17 åringar så har trenden dock varit mycket positiv och fallen har minskat med nästan en tredjedel från 2011 till 2019. Förebyggande arbete har alltid varit en del av polisens arbete. Skolbesök och laglighetsfostran har gjorts redan före ENSKA togs i bruk, men enligt min egen erfarenhet från

polisyrket sker de inte lika ofta som förr. Minskningen av misstänkta kan delvis anses vara en följd av förebyggande arbete, men inte enbart som resultat av polisens del av helheten. Överlag har den nedåtgående statistiken varit positiv. De senaste årens statistik kan tolkas som en indikator för att förebyggande arbete krävs för att minska på misshandel och lindrigare former av våld. Fastän pandemin fått en del av skulden för ökningen måste myndigheterna kunna reagera och anpassa sina strategier för förebyggande arbete. Det är även värt att nämna att lindrig misshandel är ett så kallat målsägandebrott, vilket innebär att polisen inte upprättar en anmälan eller utför förundersökning ifall inte målsäganden yrkar på straff åt den misstänkte.

Det kan finnas en risk att en ökning av ungdoms- och gatugång även kan ske i Helsingfors och de omliggande kommunerna om inte den förebyggande verksamheten lyckas. En ökning av statistiken kan vara en indikation att den ökning man sett av 18–20 åriga misstänkta i fall av grova våldsdåd eller planering och försök till dessa är ett resultat av dessa gatu- och ungdomsgång. Eftersom de redan är över 18-år och därmed myndiga kan inte ankarmodellen tillämpas till dem.

För att fortsätta motverka våldet som blir allt grövre vore det viktigt att fortsätta satsa på det förebyggande arbete. Det vore viktigt att göra en noggrann granskning av den förebyggande verksamheten som nu utförs för att kunna utveckla den vidare. Eftersom våldet blir grövre bland ungdomar är det viktigt att motverka denna trend. Fastän det skett en liten ökning bland de lindrigare våldsbrotten kan man inte utgå ifrån att den förebyggande verksamheten inte har haft en förebyggande effekt. Det är möjligt och även trovärdigt att statistiken skulle kunna vara värre ifall det inte satsas på förebyggande verksamhet.

Frågan om den förebyggande verksamhetens effekt är svår att svara på genom enbart granskning av statistik eftersom det är så många faktorer som påverkar ungas brottslighet. Ett sätt att bättre granska ifall den förebyggande verksamheten påverkat statistiken vore att intervjua ungdomar som varit som mål för verksamheten och analysera deras attityder. Man skulle även kunna följa en grupp ungas kriminella "karriär" under ungdomen och granska hur många det är som gör sig skyldiga till brott efter möten med ankarteamet. En kombination av en kvalitativ och kvantitativ undersökning kunde ge en bättre totalvaliditet.

I analysen kom jag fram till att det är så gott som omöjligt att enbart på basis av statistik över mängden ungdomar som är misstänkta i våldsbrott mäta hur det förebyggande arbetet i Helsingfors lyckats. Själva statistiken bevisar att mängden ungdomar som gör sig skyldiga eller misstänks för

lindrigare våldsbrott och rån minskat, men för grova våldsbrott misstänktes allt fler ungdomar under de senaste åren. Ett mera tillförlitligt sätt att granska ifall den förebyggande verksamheten och modellerna för samarbete fungerar vore att intervjua ungdomar som varit som mål för till exempel ankarverksamheten efter 2019.

REFERENSER

Ankkuri (2021). *Ankarverksamhet*. Hämtad 13.01.2022. Tillgänglig:

<https://ankkuritoiminta.fi/sv/ankarverksamhet>

Edling, Christofer & Rostami, Amir (2016). *Våldets sociala dimensioner: Individ, relation, organisation*. Lund: Studentlitteratur.

Finlex. Lag om unga förbrytare 262/1940. Hämtad 09.12.2021 Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1940/19400262>

Finlex. Polislag 22.7.2011/872 Hämtad 15.01.2022. Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110872?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=polislag#a872-2011>

Finlex. Strafflag 19.12.1889/39 Hämtad 08.04.2022. Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Haikansalo, Anu & Jordan, Sabina & Korander, Timo (2019): *Anvisningar för lärdomsprov. 2/2021*, POL-2021-17896. Tillgänglig: <https://polamk.fi/documents/25254699/33938795/Anvisningar-för-lärdomsprov.pdf>

Inrikesministeriets publikationer (2019): *ENSKA – Polisens strategi för förebyggande arbete 2019–2023*. Hämtad 01.02.2022. Tillgänglig: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161344>

Inrikesministeriets publikationer (2019): *Handbok för ankarverksamheten - Multiprofessionellt samarbete för främjande av välbefinnande och förebyggande av brott bland unga*. Hämtad 27.01.2022. Tillgänglig: <https://intermin.fi/sv/publikation?pubid=URN:ISBN:978-952-324-262-3>

Koitti, Miia & Niemi, Joanna (2017): *Nuorten rikoksenteekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta*. Laurea-ammattikorkeakoulu. (Lärdomsprov) Hämtad: 04.08.2022, tillgänglig:

<https://www.theseus.fi/handle/10024/140252>

Koskela, Miika (2021, 21 april): *Poliisi takavarikoi teräaseita yhä nuoremmilta Helsingissä, ja tällaisia ne ovat*. Yle. Hämtad 04.12.2021, tillgänglig: <https://yle.fi/uutiset/3-11894257>

Mattila, Sanni (2021, 13 september): *Nuoret kertovat puukotuksista, ryöstöistä ja kostokierteistä Helsingin yössä – "Tästä on tulossa Amerikka"*, MTV Uutiset, hämtad 1.11.2021.

Tillgänglig: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tallaisiin-vaaroihin-nuoret-joutuvat-helsingin-yossa-puukotuksia-ryostoja-ja-kostokierteita-tasta-on-tulossa-amerikka/8230226>

Olander, Camilla (2019): *Ankkuritoiminta Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella - käytännön kokemuksia kentältä*. Tammerfors: Polisyrkeshögskolan. (Lärdomsprov) Hämtad: 08.04.2022

Tillgänglig: <https://www.theseus.fi/handle/10024/506309>

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011): *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4. Uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019): *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (5. Uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Palmén, Tiia (2021, 4 september): *Poliisiylijohtaja MTV:lle: Suomeen on syntynyt nuorten katujengejä, viitteitä alle kymmenestä ryhmästä – "Meillä on multietnisiä jengejä"* MTV Uutiset, hämtad 3.11.2021,

tillgänglig: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/poliisiylijohtaja-mtv-lle-suomeen-on-syntynyt-nuorten-katujengeja-viitteita-alle-kymmenesta-ryhmasta-meilla-on-multietnisia-jengeja/8227042>

Poliisibarometri 2020, hämtad 01.02.2022. Tillgänglig

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162345>

Polisen (2022): *Ankarverksamheten stöder ungdomar*. Hämtad 13.01.2022 Tillgänglig:

<https://poliisi.fi/sv/ankarverksamhet-stoder-de-unga>

Siippainen, Aapo (2022, 13 februari): *Komisario ihmettelee, miten kevyesti katujengien jäsenet puhuvat väkivallasta – "Mitä on tulossa, jos ei päästä nyt väliin?"*. Länsiväylä, hämtad 16.4.2022.

Tillgänglig: <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/4475167>

Sjögren, Sonja (2008): *Kriminella ungdomsgång*. Polisutbildningen vid Umeå universitet.

(Fördjupningsarbete). Hämtad: 14.01.2022 Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:276675/FULLTEXT01.pdf>

Vuoksenvaara, Jonna (2021): *"En ole vasikka" Kanta-Seinäjoen 9.-luokkalaisten kokema ja kertoma fyysinen väkivalta koulussa ja koulumatkoilla*. Tammerfors: Polisyrkeshögskolan. (Lärdomsprov)

Hämtad: 15.12.2021 Tillgänglig:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/508726/ON_Vuoksenvaara.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Vuori, Pekka & Mäki, Netta & Bergroth, Claudia (2020): *Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2019/2020 ja väestömuutokset vuonna 2019*. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia ja- tilastot, 2020:10. Tillgänglig:

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_09_17_Tilastoja_10_Vuori_Maki_Bergroth.pdf

Westlund, Olle & Öberg, Jonas (2021): *Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet och faktorer av betydelse för att lämna ett kriminellt liv*. Brottsförebyggande rådet, rapport 2021:5. Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa7087f9/1618295581817/2021_5_Strategiska_brott.pdf

Öström, Anna & Jonsson, Sara (2021): *Ungdomsrån - En kartläggning av nuläge och utveckling*. Brottsförebyggande rådet, rapport 2021:19. Tillgänglig:

https://bra.se/download/18.161d181f17db3c8d91d205/1639477357414/2021_19_Ungdomsran.pdf

BILAGA 1

Brottsrubriceringarna är listade i den ordningen som de framkommer i strafflagen. Lagparagraferna är hämtade från nätsidan finlex.fi.

Dråp - 21 kap 1 §

1 § (21.4.1995/578)

Dråp

Den som dödar någon skall för dråp dömas till fängelse på viss tid, minst åtta år.

Försök är straffbart.

Mord - 21 kap 2 §

2 § (21.4.1995/578)

Mord

Om ett dråp begås

- 1) med berått mod,
- 2) på ett synnerligen rått eller grymt sätt,
- 3) så att allvarlig allmän fara förorsakas eller
- 4) genom att en tjänsteman dödas, medan denne på tjänstens vägnar upprätthåller ordning och säkerhet, eller på grund av tjänsteåtgärd

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för mord dömas till fängelse på livstid.

Försök är straffbart.

Misshandel – 21 kap 5 §

5 § (21.4.1995/578)

Misshandel

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

Grov misshandel – 21 kap 6 §

5 § (21.4.1995/578)

Misshandel

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

Förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa – 21 kap 6 a §

6 a § (14.6.2013/435)

Förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa

Den som för att begå något av de brott som avses i 1–3 eller 6 §

1) innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som är särskilt lämpat som redskap vid brottet,

2) kommer överens med någon annan om att begå ett ovannämnt brott eller gör upp en detaljerad plan för att begå brottet, eller

3) lejer eller befäller någon annan att begå eller på annat sätt anstiftar ett ovannämnt brott eller lovar eller erbjuder sig att begå brottet,

ska för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa dömas till fängelse i högst fyra år.

Om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet, ska det som föreskrivs i 1 mom. dock inte tillämpas.

Lindrig misshandel – 21 kap 7 §

7 § (21.4.1995/578)

Lindrig misshandel

Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig misshandel dömas till böter.

Deltagande i slagsmål – 21 kap 12 §

12 § (21.4.1995/578)

Deltagande i slagsmål

Den som genom fysiskt våld eller någon annan gärning deltar i ett slagsmål eller ett överfall, som flera tar del i och där någon antingen dödas eller avsiktligen tillfogas svår kroppsskada eller en allvarlig sjukdom, skall, om han hade anledning att befara en sådan följd av slagsmålet eller överfallet, för deltagande i slagsmål dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Framkallande av fara – 21 kap 13 §

13 § (21.4.1995/578)

Framkallande av fara

Den som uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet utsätter någon för allvarlig fara till liv eller hälsa skall, om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för framkallande av fara dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Utsättande – 21 kap 14 §

14 § (21.4.1995/578)

Utsättande

Den som försätter någon annan i ett hjälplöst läge eller lämnar någon som han är skyldig att dra försorg om i ett sådant läge och därigenom utsätter denne för fara till liv eller hälsa, skall för utsättande dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Rån – 31 kap 1 §

1 § (24.8.1990/769)

Rån

Den som

- 1) genom våld på person eller överhängande hot om sådant våld ur en annans besittning olovligen tillägnar sig eller olovligen tar i bruk någon annans lösa egendom, eller
- 2) genom sådant våld eller hot tvingar en annan att avstå från en ekonomisk förmån som gärningsmannen eller den för vilken han handlar inte har laglig rätt till,

skall för rån dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Försök är straffbart.

För rån eller rånförsök döms också den som har anträffats på bar gärning vid ett tillgrepp eller ibruktagande som nämns i 1 mom. 1 punkten och som genom att använda sådant våld eller hot som där avses fullbordar eller försöker fullborda brottet eller behåller eller försöker behålla egendomen.

Är en gärning som avses i denna paragraf, med hänsyn till att våldet eller hotet är ringa eller till omständigheterna i övrigt, bedömd som en helhet inte allvarlig, skall gärningsmannen inte dömas för rån utan för de andra brott som gärningen innefattar.

Grovt rån – 31 kap 2 §

2 § (24.8.1990/769)

Grovt rån

Om vid rån

- 1) någon uppsåtligen tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller försätts i livshotande läge,
- 2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt,
- 3) används skjut- eller eggvapen eller annat sådant livsfarligt hjälpmedel, eller
- 4) brottet riktas mot någon som på grund av det arbete eller den uppgift som hör till hans yrke eller befattning inte kan försvara sig eller sin egendom,

och rånet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för grovt rån dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.